

GELOVEN IN HET JAAR 2000

"De positie van de christelijke kerk is plotseling een actualiteit geworden. Het christendom is opnieuw in een noodsituatie gedrongen, waar het ook hoort. De immense verveling van het instituut heeft plaatsgemaakt voor een gespannen nieuwsgierigheid waar het naartoe gaat. De kerk is in beweging gekomen. We zijn weer onderweg."

In 1969 maakt Godfried Bomans de balans op van bijna 2000 jaar christendom. Op de hem eigen wijze prikkelt hij het denken, ook nu. De spanning is voelbaar: samenlevingsvraagstukken, overweldigend in aard en omvang gepaard met de schijnbaar marginale uitstraling van het christen-zijn. Of is dat de verkeerde voorstelling van zaken en is er meer sprake van 'gespannen nieuwsgierigheid'? Waar gaat het heen? Wordt in een tijd van droogte werkelijk geput uit de Bron? Zal de druk creatief, scheppend uitwerken? Worden we als christenen naar de zijkant geschoven, maar weigeren we een toeschouwersrol te vervullen? Bij het naderen van die wending, 2000 jaar na Christus, dringen de vragen.

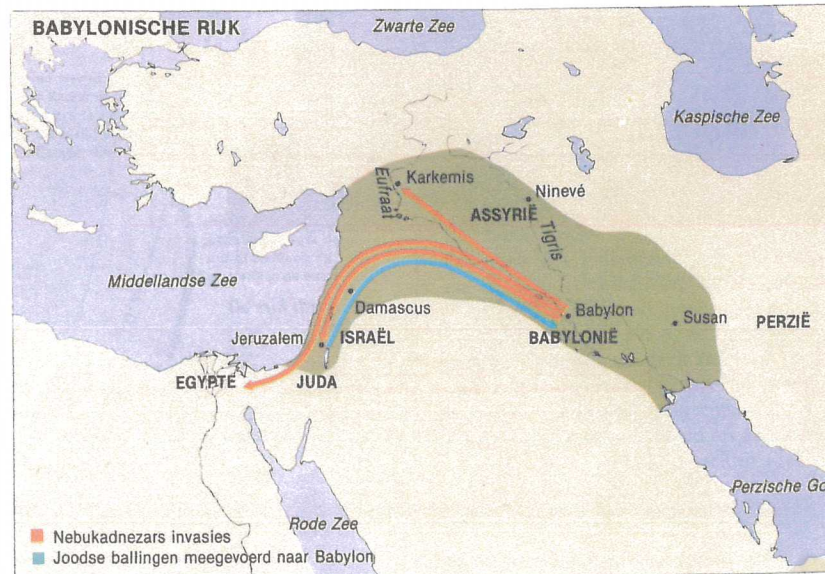
Godfried Bomans op een herdenkingspostzegel

Onvermoede kracht in vervreemding

"De geschiedenis leert dat men van de geschiedenis niets leert," stelde Talleyrand. Onderstaande is een poging winst te doen met zijn opmerking. Is onze situatie werkelijk uniek? Of liggen er parallellen in de wereldgeschiedenis? Wat valt er mee te nemen uit die gebeurtenissen zo'n 450 jaar voordat onze jaartelling begon? In Babylon verkeerde het Joodse volk al tientallen jaren in ballingschap. Ontheemd, gevangen, 'n 1500 kilometer verwijderd van hun godshuis, de tempel in Jeruzalem, kwam een heroriëntatie op gang. Tot dan was het godsdienstig leven gecentreerd rondom het heiligdom in Jeruzalem. Maar die eredienst was tot onmogelijkheid geworden. Het gemis werd gevoeld. De Joodse gelovigen zochten gemeenschap met elkaar en met God. Een nieuwe vorm van 'samenkomst' werd ervoor in het leven geroepen met een uiterst eenvoudige, sobere opzet. Op sabbat kwam men in kleine aantallen bijeen en werd de dienst beurtelings geleid door 7 verschillende personen. Met Deuteronomium werd begonnen: *Sjema Jisrael*. Gevolgd door het voorlezen uit de Wet. Uitleg van de tekst. Gebeden. Een laatste lezing uit de Profeten. En het gebed dat eindigt in de zegening. Zo werd het tijdelijk gemis van de tempel opgevangen. Door de Griekse benaming voor 'samenkomst' is het ons bekend geworden: synagoge.

Microdynamiek en macrostructuur

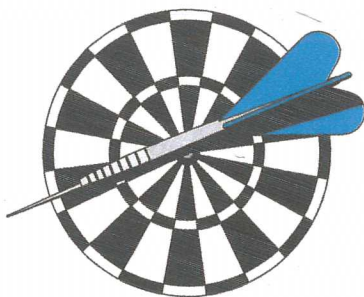
Jeruzalem kende ten tijde van Jezus naast de ene tempel 480 synagogen. Het recht dat iedere Jood had een synagoge te stichten of zijn huis ertoe in te richten werd zeker benut. Elk woonblok had kennelijk zijn eigen synagoge. Zo ook elke groep Joden, die uit de diaspora naar Jeruzalem kwam om er feest te vieren. Het boek Handelingen toont die veelkleurigheid: synagogen van de Liberijnen, van Cyreneeërs, van Alexandrijnen,

van Joden uit Cilicië en Asia. Het eigene van de geloofsbeleving, de taal en cultuur werd zo recht gedaan. Er was geen sprake van een tegenover elkaar staan van synagoge en tempel. Beiden hadden hun betekenis, maar ademen een verschillende geest. De plechtige liturgie, het ceremonieel offeren, de taak die de duizenden priesters en Levieten in de tempel vervulden. Daarnaast de eenvoudige lezingen uit de Schrift en de gebeden. Dat werd beoefend in alle Joodse geloofsgemeenschappen verspreid over het Romeinse imperium. Een breuk, waar géén gelovige Jood mee rekende, vond plaats in 70 na Christus. Onder aanvoering van Titus plunderden de Romeinen het Heilige der Heiligen. Geen tempelsteen werd op de andere gelaten. Het eeuwenoude bedehuis werd met de grond gelijk gemaakt. Dat continuüm-in-de-tijd was er opeens niet meer. Maar de toekomst van het Joodse geloof was gewaarborgd. Dat had met de synagogevieringen zijn weg gevonden en kon verder leven, onafhankelijk van elk heilig gebouw. Het ware godsdienstig leven was verinnerlijkt.

Doorstoten naar de kern

Geschiedenis herhaalt zich niet. Maar zo'n blik in de geschiedenis kan essentiële vragen losweken en mee de weg banen naar de toekomst. In een tijd van voortschrijdende individualisering is en blijft geloven-in-je-eentje een onmogelijkheid. Maar in wel verband zullen we elkaar dan treffen aan het begin van de 21^e eeuw? De diensten zondags, verankerd in zovele eeuwen? Gebedscellen, bijbelkringen, netwerken, gespreksgroepen, dat scala van beweeglijkheid dat van onderop komt en zich niet laat beheersen? Staan ze los van elkaar? Of komt er een wederkerige beïnvloeding van microdynamiek en macrostructuur? Verdampst het kleinschalig werken aan de basis of wordt juist dat de krachtbron voor gelovig leven? Brokkelt het institutionele daawerkelijk af of zal het als een vuurtoren om zijn lichtdragersfunctie worden gezocht? *'Gespannen nieuwsgierigheid.'* Maar... vormgevingskwesaties zijn toch van de tweede orde. De werkelijk heroriëntatievraag moet eerst beantwoord worden: **Wat zijn de waarden waarvoor wij in beweging komen?**

Wat zijn kernwaarden die we willen bereiken? Ik kom met een voorzet. Essentiële waarden zoals: vitale omgang met Jezus, de Heer. Praktijkgericht luisteren naar Gods spreken. Onbevangen en vrijuit doorgeven wat je zelf mocht ontvangen. Bewogenheid met mensen, tenminste met anderen in je eigen leefbereik. Niet aflatende trouw in vriendschappen. Als waarden als deze wèrkelijk herontdekt worden, wordt eruit geleefd, innerlijk beziel. De vehikels worden dan wel gevonden om ze voort te dragen naar nieuwe generaties.

De tijd van triomfalisme is meer dan voorbij. Een tijdperk vangt hopelijk aan van bescheiden, oprecht – en daardoor aanstekelijk – leven uit geloof.